

Helena Zaworska

Sprawozdanie z ogólnopolskiego zebrania Działu Literatury Współczesnej

---

Biuletyn Polonistyczny 10/29, 33-38

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

adaptacje oraz wydania Sienkiewicza w Polsce Ludowej, w drugiej - wyniki recepcji Sienkiewicza wśród obcych: przekłady jego dzieł na różne języki.

dr Krytyna Tokarzówna, dr Teresa Tyszkiewicz
Instytut Badań Literackich

Referaty wygłoszone na Sesji, oraz część materiałów zawartych w "sienkiewiczowskim" zeszycie "Pamiętnika Literackiego" /1966, z. 3/, zostaną opublikowane w postaci książki pod redakcją Anieli Piorunowej i Kazimierza Wyki, która ukaże się w roku 1968 nakładem Wydawnictwa Literackiego w Krakowie /Red./.

5. SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEGO ZEBRANIA DZIAŁU LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ

/17 kwietnia 1967 r./

Zebranie poprzedzone było rozesłaniem do wszystkich polskich ośrodków polonistycznych ankiety w sprawie stanu badań nad literaturą wieku XX. Ankieta zawierała, między innymi, takie podstawowe pytania:

- Jaka problematyka w zakresie literatury XX wieku stanowi obecnie przedmiot zainteresowań i badań Pana/i/ oraz zespołu lub środowiska, z którym Pan/i/ współpracuje? Jakie tematy obejmują najbliższe plany?

- Jakie problemy literatury XX wieku uważa Pan/i/ za najbardziej godne analizy?

- Jakie formy współpracy między poszczególnymi ośrodkami polonistycznymi, środowiskami krytycznymi i literackimi uważa Pan/i/ oraz jego /jej/ otoczenie za najbardziej przydatne w realizacji potrzeb badawczych? Jaką rolę w tej mierze mógłby spełnić Dział Literatury Współczesnej IBL?

Odpowiedzi na ankietę nadeszły z wielu ośrodków: UMCS /Lublin/, KUL /Lublin/, UJ /Kraków/, IBL Kraków, WSP Gdańsk, Uniwersytet Wrocławski, UAM /Poznań/, IBL Warszawa, Uniwersytet Łódzki, UMK /Toruń/.

Zaprezentowanie wyników ankiety, ich podsumowanie, wyciągnięcie różnych wniosków organizacyjnych, dyskusja nad stanem badań i potrzebami nauki o literaturze i sztuce wieku XX - oto cel zebrania, na które zostali zaproszeni przedstawiciele wszystkich ośrodków polonistycznych.

Referat wstępny - zapoznający uczestników z wynikami ankiety oraz porządkujący liczne wiadomości, wnioski i propozycje - wygłosił prof. dr Stefan Żółkiewski. Ukazał on zarysowujące się kierunki specjalizacji poszczególnych ośrodków i układ problematyki badawczej w skali ogólnokrajowej. Lista zagadnień, jaką dałoby się sporządzić na podstawie odpowiedzi ankietowych, jest bardzo bogata. Uderza jednak powtarzanie, dublowanie się pewnych planów i zainteresowań. Konieczna byłaby zatem ich koordynacja, poprzedzona dokładną analizą rzeczywistego stanu w zakresie prac już podjętych i projektowanych w przeszłości.

Postulaty dotyczące kierunków, zakresów, rodzajów prac badawczych były bardzo różnorodne. Jako najczęściej wysuwane i najdonioślejsze dałoby się wyodrębnić następujące zadania:

1. próby zarysu syntetycznego literatury Młodej Polski, dwudziestolecia międzywojennego, Polski Ludowej,

2. monografie poświęcone poszczególnym doktrynom i prądom artystycznym,

3. monografie poświęcone wybitnym pisarzom,

4. studia komparatystyczne, ustalające związki literatury XX wieku w Polsce z literaturą światową,

5. problematyka kultury masowej i kultury elitarniej,

6. próby ujęcia rozwojowego stosunków pomiędzy literaturą a teatrem i filmem,

7. opracowywanie wydań zbiorowych i archiwaliów,

8. rozszerzanie i kontynuacja bazy archiwalnej.

Wymienione punkty nie wyczerpują bynajmniej wszystkich propozycji, wskazują tylko niektóre spośród wymienianych przez uczestników ankiety zadania badawcze.

We wszystkich wypowiedziach pojawił się postulat organizowania przez Instytut Badań Literackich systematycznych okresowych spotkań roboczych. Referowane zebranie zostało więc zwołane między innymi w celu ustalenia konkretnie planu takich spotkań - w szerszym lub węższym gronie - obejmujących różne zespoły zagadnień. Padł także postulat uruchomienia serii wydawniczej "Z zagadnień literatury polskiej XX wieku".

W sprawie propozycji edytorskich i bibliograficznych referent nie wypowiadał się szczegółowo, oddając głos dr Jadwidze C z a c h o w s k i e j, która w swym wystąpieniu zapoznała uczestników zebrania zarówno z aktualnym planem prac w tym zakresie, jak i z projektami na przyszłość.

W dyskusji jako pierwszy zabrał głos prof. Artur H u t n i k i e w i c z /Toruń/. Stwierdził on, iż koordynacja badań wymaga szybkiej informacji o tym, co się dzieje w różnych ośrodkach badawczych, i w związku z tym wystąpił z projektem prowadzenia swoistej "bibliografii rozumowanej" najważniejszych prac polskich i obcych o literaturze i sztuce XX wieku, prowadzonych we wszystkich środowiskach naukowych. Podkreślił także nagłą potrzebę publikacji słowników pojęć i terminów literackich, monografii bibliograficznych czasopism polskich XX wieku, antologii tekstów krytycznych i wypowiedzi programowych. Prace te powinny być organizowane przez IBL. Prof. Hutnikiewicz stwierdził również, iż kontakty między różnymi środowiskami badawczymi są niedostateczne, że należy je zorganizować, i to w różnych zakresach, w różnych formach. Uznał więc m.in. za potrzebne zarówno proponowane przez IBL spotkania i konferencje, jak też - częste przyjazdy prelegentów do ośrodków terenowych, staże naukowe dla młodszych pracowników, np. w Krakowie lub w Warszawie, itp. W ten sposób można by uniknąć jednokierunkowości przygotowania młodej kadry kształconej w niezróżnicowanym środowisku lub wręcz przez jednego opiekuna naukowego.

Prof. Irena S ł a w i Ń s k a /Lublin/ oraz prof. Stefania S k w a r c z y Ń s k a /Łódź/ poparły projekt wymiennego stażu naukowego różnych ośrodków. W sprawie konferencji naukowych - dodały, że warto powołać raczej niezbyt wielkie, wyspecjalizowane grona ludzi, którzy zbieraliby się w celach

roboczych dyskusji kolejno w różnych środowiskach polonistycznych. Te niewielkie grupy działałyby oczywiście niezależnie od ogólnych spotkań, których potrzeba jest niewątpliwa. Prof. Sławińska mówiła także o potrzebie wzbogacenia wydawnictw źródłowych, wydawania tekstów już niedostępnych /jak np. Miciński, Nowaczyński/, mikrofilmowania czasopism rozsypanych po całym kraju i często niedostępnych w jednym mieście. Prof. Skwarczyńska również podkreśliła wagę pracy nad czasopismami i materiałami archiwalnymi oraz konieczność pełnej ewidencji prac w zakresie literatury XX wieku.

Mgr Irena W y c z a ń s k a /Warszawa/ udzieliła dokładnej informacji o wydawnictwie "Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku" - o pracach już wykonanych i projektowanych /zob. niżej/.

Dyr. Jadwiga R u ż y ł o - S t a s i a k o w a /Warszawa/ postulowała utworzenie w Bibliotece IBL centralnego archiwum prac doktorskich i habilitacyjnych oraz centralnego ośrodka mikrofilmów. Prosiła również o przekazywanie do Biblioteki życzeń w zakresie mikrofilmowania i kompletowania czasopism.

Prof. Czesław Z g o r z e l s k i /Lublin/ mówił o potrzebie zabezpieczania materiałów archiwalnych, rękopisów, korespondencji itd. Proponował utworzenie w przyszłości osobnego czasopisma poświęconego badaniom nad sztuką współczesną, redagowanego wspólnie z neofilologami i historykami sztuki. Aktualnie postulował uaktywnienie "Pamiętnika Literackiego" i "Ruchu Literackiego" - w zakresie informacji o literaturze dwudziestowiecznej. Prof. Zgorzelski proponował także rozszerzenie o literaturę XX wieku zakresu tematycznego Biblioteki Narodowej.

Dr Marian S t ę p i e ń /Kraków/ postulował wzmożenie badań nad lewicową myślą społeczną i jej wpływem na literaturę polską naszego stulecia.

Doc. Stanisław P i e t r a s z k o /Wrocław/ omawiał zagadnienie monografii naukowej pisarzy. Stwierdził, iż zamówienie społeczne na monografię istnieje, ale jest to raczej sfera popularyzacji. Podkreślił, że trzeba rozgraniczać zadania, cele i adresy prac, które się tu projektuje.

Prof. Janina G a r b a c z o w s k a /Lublin/ podkreśliła potrzebę pełniejszej informacji dla "Biuletynu Polonistycz-

nego" i konieczność zabezpieczenia autografów pisarzy oraz poparła postulat zorganizowania nowej serii wydawniczej "Zagadnienia literatury polskiej XX wieku".

Prof. Żółkiewski przypomniał w dyskusji zawarte w jego referacie propozycje czterech konferencji naukowych:

1. poświęconej 50 rocznicy Rewolucji Październikowej /przewidziany termin: późna jesień 1967 r./,
2. poświęconej analizie cech swoistych prozy XX wieku,
3. poświęconej zagadnieniom związków między awangardą artystyczną a lewicą społeczną,
4. poświęconej literaturze polskiej na tle rozwoju kultury XX wieku /konferencja ta pomyślana jest w związku z pięćdziesięcioleciem uzyskania przez Polskę niepodległości/.

Prof. Żółkiewski prosił o wypowiedzenie się na temat tych propozycji i ewentualne zgłaszanie konkretnych wniosków w sprawie naukowej i organizacyjnej realizacji proponowanych konferencji.

W toku dalszej dyskusji sformułowano następujące wnioski praktyczne:

1. Przygotowanie publikacji pomocniczych /słowniki, antologie tekstów literackich, monografie czasopism/; opracowanie w tym zakresie konkretnego planu, liczącego się z realnymi możliwościami. Wybrano komisję projektującą zestaw prac i osoby wykonawców na najbliższe pięć lat. Skład komisji: prof. A. Hutnikiewicz, prof. H. Markiewicz, prof. I. Sławińska, doc. A. Brodzka, doc. E. Korzeniewska, dr J. Sławiński.

2. W sprawie mikrofilmów - nawiązanie kontaktu z Biblioteką Narodową i ośrodkami przy innych bibliotekach. Realizacja: mgr J. Rużyło-Stasiakowa.

3. Przygotowanie zeszytu "Biuletynu Polonistycznego" zawierającego zestaw prac o literaturze współczesnej. Realizacja: dr K. Sierocka.

4. Sprawa projektowanej serii wydawniczej: "Zagadnienia literatury polskiej XX wieku"; przedstawienie projektu Radzie Naukowej IBL; ustalenie formy wydawniczej i składu komitetu redakcyjnego. Realizacja: prof. S. Skwarczyńska, prof. S. Żółkiewski.

5. Sprawa spotkań międzyośrodkowych. Spotkania w małych grupach /prośba do uczestników zebrania o nadesłanie na ręce

dr K.Sierockiej, dr H.Zaworskiej, dra Z.Żabickiego projektów tematów i miejsc spotkań/.

6. Projekty czterech konferencji ogólnopolskich:

1/ "Rewolucja Październikowa a literatura i kultura polska" - Warszawa; opieka organizacyjna: dr K.Sierocka, dr Z.Żabicki,

2/ "Przemiany prozy XX wieku" - Toruń, z udziałem innych ośrodków polskich; opieka organizacyjna: prof. A.Hutnikiewicz i ustalony przez niego zespół, przy współpracy Pracowni Literatury Współczesnej IBL,

3/ "Awangarda literacka a awangarda polityczna XX wieku" - Poznań; opieka organizacyjna: prof. J. Ziomek i ustalony przez niego zespół,

4/ "Literatura polska a rozwój kultury XX wieku" - Warszawa; opieka organizacyjna: IBL, w porozumieniu z badaczami innych zakresów kultury artystycznej.

dr Helena Zaworska

6. OBRAZ LITERATURY POLSKIEJ XIX I XX WIEKU

a/ Prace dotyczące literatury międzywojennej

Zespół opracowujący w Instytucie Badań Literackich wydawnictwo "Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku" rozpoczął przygotowanie materiałów, które wejdą w skład serii VI, obejmującej literaturę polską lat 1918-1939.

Plan tej serii, pt. "Literatura polska w okresie międzywojennym", został dostosowany do ogólnych zasad OLP, a więc zarówno do tomów już opublikowanych lub drukujących się, jak i do tych, które ewentualnie zostaną opracowane, a będą dotyczyły literatury Polski Ludowej.

Tak więc seria dotycząca literatury w okresie międzywojennym zawierać będzie przede wszystkim szczegółowo omówienia poświęcone tym pisarzom, których główny trzon twórczości przypadł na lata międzywojenne. Dla uniknięcia zniekształceń obra-